

RASKAS SUOMI

SUOMALAISEN METALLIN TARINA

ARI ELO
JUKKA KITTILÄ
JUUSO MÄÄTTÄNEN

JOHNNY
KNIGA

RASKAS SUOMI

SUOMALAISEN METALLIN TARINA

ARIELO
JUKKA KITTILÄ
JUUSO MÄÄTTÄNEN

JOHNNY
KNIGA

Kirjan kirjoittamista ovat tukeneet Journalistisen kulttuurin edistämissäätiö JOKES, Suomen Kulttuurirahaston Etelä-Savon rahasto, Suomen tietokirjailijat ry, TOP-Säätiö ja WSOY:n kirjallisuussäätiö.

Ensimmäinen painos

© Ari Elo, Jukka Kittilä, Juuso Määttänen & Johnny Kniga 2025

Johnny Kniga
An imprint of Werner Söderström Ltd
Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki
ISBN: 978-952-362-017-9
Painettu EU:ssa

Tuoteturvallisuusasioihin liittyvät tiedustelut: tuotevastuu@kniga.fi

SISÄLLYS

	Aluksi	7
1. luku	Suo, kuokka – ja liekkiheitinkitara	12
2. luku	Tuhannen megawatin totuus	24
3. luku	Marshallleista rakennettu talo	35
4. luku	Thrash all over you	60
5. luku	Örinää nuorisotaloilla	91
6. luku	Vaihtoehtojen vuosikymmen	120
7. luku	Uusi groove	144
8. luku	Undergroundista maailmalle	165
9. luku	Epätodennäköisiä menestystarinoita	188
10. luku	Raja-aidat on tehty kaadettaviksi	212
11. luku	Saatanallisia säkeitä	231
12. luku	Erityisopettaja ja äijä	255
13. luku	Omaäänisyys on voimaa	275
14. luku	Raskaasti suomeksi	295
15. luku	Emma-kelpoista extremeä	314
16. luku	Tuomion julistajat	345
17. luku	Lopullinen läpimurto	371

18. luku	Naamat valotaululla	402
19. luku	Hevillä ei hävitä	420
20. luku	Lopun alkuja	449
21. luku	Metallimetsä vastaa, kun sinne huudetaan	466
22. luku	Folk by metal	498
23. luku	Poleemisuuden viimeinen linnake	517
24. luku	Kultaryntäyksen jälkeen	541
25. luku	Vauhtia vuosien takaa	566
26. luku	Lontoo polvillaan	589
27. luku	Tie jatkuu jatkumistaan	616
28. luku	Kansan musiikkia	635
29. luku	Aika matka	658
30. luku	Aaltoliikkeitä	682
	Lopuksi	695
	Haastattelut	703
	Siteeratut kappaleet	704
	Lähteet	705
	Hakemisto	711
	Tekijöistä	731

ALUKSI

Heinäkuun alun aurinko paahtaa pilvettömältä taivaalta. Suvilahdes-
sa on vietetty Tuska-festivaalia ensimmäistä kertaa kahteen vuoteen
koronan kuritettua musiikki- ja tapahtuma-alaa ennennäkemättömäl-
lä tavalla. Kesällä 2022 kaikki patoutuneet keikkakaipuufilikit ovat
päässeet purkautumaan, ja se on näkynyt niin Tuskan lavoilla bändien
ilmeissä kuin yleisön hurmiollisessa meiningissä.

Sunnuntain alkuillan suorassa auringonpaisteessa lavalta yleisöään
katsoo kuusi silminnähdyn haltioitunutta muusikkoa. Lähiöbotoxin
ensimmäisellä Tuskan-keikalla pyörii valtava mosh pit, yleisö laulaa
antaumuksella tarttuvien biisien mukana ja nauttii täysin sydämin suo-
malaisesta nu metalista. Mieleen tulee vuoden 2018 Tuska ja losangele-
silaisen Body Countin keikan vapauttama vilpiton metalliriemu.

”Kun olin nuorempi ja Tuska oli vielä Kaisaniemen puistossa,
festarikävijöitä näki aina Steissillä, missä me hengattiin. Mua pelotti
vitusti, koska ajattelin, että nämä tyypit tulee hakkaamaan mut, *for
fun*”, Lähiöbotoxin toinen laulaja Hanad ”Dosdela” Hassan sanoo syk-
syllä 2023. Hassanin ja Lähiöbotoxin ensimmäiseen Tuskan-keikkaan
mennessä hänen mielikuvansa metallista, metallin kuuntelijoista ja
Tuskasta oli ehtinyt muuttua täysin.

Lavalla hän kertoo, kuinka siistiä bändillä on ollut ja miten upea
festivaali metalliväen oma vuosikokous Tuska on.

”Ja onhan se aina hauskaa, kun saa juoksuttaa valkoista miestä”,
Hassan lisää virnistäen, kun Lähiöbotox aloittaa seuraavan kappaleen
ja pitti alkaa taas pyöriä.

Suomella on maine vahvana metallimaana, ja metallilla onkin meillä pitkät perinteet ja yhä jatkuva vankka kansansuosio. 2000-luvulla metalli nousi Suomessa valtavirtaan ja suosituimmaksi populaarimusiikin lajiksi. Metallibändit valloittivat listojen kärkisijat, nappasivat Emma-patsaat ja festivaalien parhaat esiintymisslotit, saivat näkyvästi tilaa mediassa ja toivat suomalaisen musiikkiviennin suurimmat onnistumiset ja kansainväliset läpimurrot. Metallilla Suomi voitti myös ensimmäisen kerran Euroviisut. Undergroundissa kytenyt ja äärimmäisyyksiä tavoitellut musiikki oli kaikkien huulilla, puhuttiin metallibuumista tai heavyhuumasta.

Metalli juurrutti itsensä Suomeen jo varhain. Se sai aina vain rasakaammaksi käyvistä kitaramusiikista intoilevat nuoret tarttumaan soittimiinsa ympäri Suomen. Mutta pitkään metalli eli vain kellareissa ja omassa kuplassaan. Mediassa tai kansan keskuudessa metallia ei nähty vakavasti otettavana musiikkina. Se oli vaihtoehto. Meluisa vaihtoehto.

Muutos alkoi tapahtua 80-luvun lopulla, kun thrash metal -aalto pyyhkäisi Suomenkin yli. Sen voi nähdä ensimmäisenä globaalina metallitrendinä, joka keräsi mukaansa aiempaa enemmän kriittistä massaa bändipaitoineen ja farkkuliiveihin ommeltuine kangasmerkkeineen. Sen myötä myös kotimainen metalli alkoi herättää hivenen laajempaa huomiota ja hyväksyntää Suomessa.

Sen jälkeen jokainen uusi metalliaalto veti mukaansa aina vain lisää innostuneita. Bändejä perustettiin joka kolkassa ja kotikaupungin sankarit näyttivät esimerkkiä yhä useammille tuleville metallimuusikoille.

2010-luvulla räp ja edm syrjäyttivät metallin suosituimpana populaarimusiikin lajina, mutta metalli ei silti kääriytynyt takaisin omaan kuplaansa. Se on jatkanut eloaan eräänlaisena kestopopulikkina, joskin vähemmällä huomiolla ja hössötyksellä. Samalla uudet bändit ja sukupolvet ovat tuoneet yhä uusia näkökulmia jatkuvasti kehittyvään musiikinlajiin. Kansainvälistä uraa tekeillä yhtyeillä kotimaisen huuman laantuminen ei näkynyt suosiossa välttämättä mitenkään.

Valtavirtaistumisesta ja kevyemmistä genreistään huolimatta äärimmäisyyksien tavoittelu kuuluu yhä metalliin. Se on edelleen meluisa vaihtoehto. Ja se herättää edelleen ristiriitaisia mielikuvia, kuten esimerkiksi Hanad Hassanin kommentti kuvaa. Myös representaatiot metallissa ovat olleet perinteisesti kapeita valkoisen miehen ollessa metallimuusikon arkkityyppi – ja myös karikatyyri. Diversiteetti on kuitenkin ollut osa suomalaista metallikenttää koko matkan ajan, ja esimerkiksi naisten äänellä on ollut iso merkitys suomalaisen metallin tarinassa. 2020-luvulla metallin kuva on yhä moninaisempi.

Syyskuussa 2024 Suomen kaikkien aikojen menestynein yhtye Nightwish julkaisi kymmenennen levynsä *Yesterwynde*. Se meni listaykköseksi Suomen virallisen listan lisäksi muun muassa Britannian rock- ja metallilistalla. Levy sai ylistäviä arvioita, mutta sitä ei seurannutkaan mittava maailmankiertue, jollaisista Nightwish on tunnettu. Kiertämättömyys on poikkeuksellista aikana, jolloin levymyynnit ovat listan kärkisijoista huolimatta pienempiä kuin esimerkiksi 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen kulta-aikoina. Suoratoiston muutettua artistien ansaintalogiikkaa keikkailun merkitys tulonmuodostuksessa on korostunut. Nightwishin kohdalla keikkailemattomuuteen oli henkilökohtaiset syyt, mutta se kertoo myös bändin asemasta ja suosioista: 2020-luvulla suomalaisella metallibändillä on varaa toimia näinkin.

Suomessa on tuhansia ja taas tuhansia metallibändejä. Useiden bändien ja artistien tarina on kerrottu kirjoissa, mutta millainen on ollut metallin – koko musiikinlajin – tarina Suomessa? Miten metalli sikisi kellareissa ja kasvoi jopa kansallisen ylpeyden aiheeksi, osaksi Suomen maabrändiä? Miten suomalaiset metallibändit nousivat ensin kansalliseen suosioon ja vähitellen myös kansainväliseen suursuosioon?

Emme esittele tässä kirjassa jokaista suomalaista metallibändiä tai -muusikkoa tai käy yksityiskohtaisesti läpi haastattelemiemme artistien biografiaita tai diskografiaita. Kirja ei ole tyhjentävä, kaikenkattava ensyklopedia eikä se ole historiantutkimus. Sen sijaan piirrämme haasteltaviemme avulla kuvan suomalaisen metallin eri vaiheista, aalloista nousuineen ja laskuineen. Kuvaamme niitä musiikkigenreille laajemminkin tyypillisiä piirteitä, joilla undergroundista tulee valtavirtaa. Ja mitä tapahtuu sen jälkeen, kun valtavirtasuosion aalto alkaa vetäytyä. Kerromme tarinan, jossa on vaatimaton alku, menestyksen ja suosion päivien kruunaama keskikohta sekä avoin loppu. Musiikin syklien pyöriessä suomalaisen metallin tulevaisuus näyttää valoisalta, vaikka metalli ei juuri nyt trendaisi perinteisessä tai sosiaalisessa mediassa.

Kuvaamme sitä, millainen metalli Suomessa on toiminut eri aikoina, millainen ei – ja miksi. Ja miten erilaiset genret ja metalliaallot ovat vieneet koko musiikinlajia eteenpäin. Emme arvota erilaisia metallibändejä tai nosta yhtä tyyliä oikeammaksi kuin toista vaan näytämme, mitä kaikkea metallin kattotermin alle voikaan mahtua ja mitä kukin yhtyeistä on tuonut kokonaisuuteen. Niinpä tässä kirjassa osuuttaan suomalaisen metallin tarinassa pohtivat myös artistit, joiden musiikista voitaisiin puhua myös laveammin vain rockina. Silti raskaus ja metallin eri traditioihin kytkeytyminen yhdistää kaikkia kirjassa käsiteltyjä artisteja.

Pohdimme myös sitä, onko suomalaisessa metallissa jotain erityislaatuista. Metallia kuunnellaan käytännössä maailmanlaajuisesti, eikä Suomi ole sinänsä erityinen metallinsa suhteen, mutta on selviä syitä, miksi metalli kehittyi meillä isoksi ja suosituksi musiikinlajiksi, ilmiöksi ja identifikaation kohteeksi.

Suomalaiseen metalliin on liitetty määreitä ja mielikuvia esimerkiksi omaperäisyydestä tai melankolisuudesta. Niissä on yhtä aikaa sekä perää että metanarratiivia, tarinaa tarinasta. Tähän ovat osaltaan vaikuttaneet niin metallin kehittyminen muissa maissa, erityisesti naapurissamme Ruotsissa, kuin suomalainen musiikkiperimä.

Jokainen artisti ja bändi puhuttelee yleisöä omalla tavallaan, ja se, miksi juuri tietyt artistit ovat nousseet suosioon, on asia, mitä pohdimme ja mitä haastateltavamme avaavat omasta näkökulmastaan. Mutta lopulta vain jokainen musiikin kuuntelija tietää itse, miksi pitää yhdestä bändistä mutta ei toisesta.

Toisin kuin metallisen sisällä on usein toisteltu, metalli ei ole paskimmillaankaan parasta. Heittoon kiteytyy asetelma omasta kuplasta, meluisasta vaihtoehdosta, johon identifioitumalla halutaan erottua muista. Mutta paskimmillaan mikä tahansa musiikki on vain sitä itseään. Parhaimmillaan metalliin kuitenkin kiteytyy paljon intohimoa, kunnianhimoa sekä aitoa rakkautta ja vakavaa tunteenpaloa niin musiikinlajin historiaa kuin sen avarakatseista uudistamista kohtaan.

Olemme haastatelleet kirjaamme yli sataa henkilöä. Mukana on valtavirran artisteja ja skenenimiä undergroundista, metallipioneereja ja 2020-luvun tulokkaita, alan taustavaikuttajia, mediaa ja tutkijoita. Heidän avullaan pyrimme kertomaan laajan ja totuudenmukaisen tarinan suomalaisesta metallista.

Tervetuloa viiden vuosikymmenen mittaiselle matkalle, josta ei puutu seikkailuja, hullunkurisuutta ja viihdyttävyyttä, ei tuskaa, ahdistusta ja eppisiä epäonnistumisia, ei menestystä, vauhtia ja suurenmoisia onnistumisia.

Helsingissä, Turussa ja Los Angelesissa huhtikuussa 2025
Ari Elo, Jukka Kittilä ja Juuso Määttänen

1. LUKU

SUO, KUOKKA – JA LIEKINHEITINKITARA

Pieni englantilaiskaupunki 2010-luvulla. Suomalaisten omistajien pyörittämän pubin ovi avautuu. Sisään astelee naapurikaupungissa asuva Kimmo Kuusniemi. Hän on tullut kuuntelemaan pubissa pian alkavaa Pelle Miljoonan keikkaa. Miehet eivät tunne toisiaan, vaikka molemmat aloittivat taipaleensa suomalaisella musiikkikentällä 70-luvun lopulla, kumpikin oman musiikkityylinsä pioneerina. Miljoonan valinta oli punk rock, Kuusniemen heavy metal.

Keikan jälkeen Kuusniemi esittäytyy Miljoonalle – ja yllättyy.

”Muistan Sarcofaguksen, seurasin mielenkiinnolla mitä teit, Pelle sanoi mulle. Aikoinaan olisin ajatellut, ettei häntä kiinnostanut lainkaan”, Kimmo Kuusniemi sanoo. ”Ei kukaan sanonut mulle silloin, että teet hienoja juttuja. Progemuusikot eivät edes puhuneet mulle, vaikka biisien rakenteissa ei ole hirveästi eroa, jos kuuntelee esimerkiksi Tasavallan Presidenttiä ja Sarcofagusta. Meillä oli vain vähän enemmän säröä. Niin vähän, ettei sitä enää edes kuule, mutta silloin se pieni särö oli iso juttu. Ainoa kohtaamani kaveri ilman asennevammaa oli Pate Mustajärvi. Hän kehui meininkiämme ja kutsui jollain yhteiskeikalla Popedan keikkabussiin juhlimaan. Suurin osa katseli muualle.”

Kuusniemen johtama Sarcofagus sai alkunsa Helsingissä 1977, yhtenä ensimmäisistä suomalaisista metalliyhtyeistä. Tuolloin tosin

puhuttiin heavy rockista, harvemmin metallista. Heavy rockin erottivat hard rockista progressiivisemmat biisirakenteet ja sovitusratkaisut. Niissä Sarcofagus oli edelläkävijä. Se julkaisi kaksi ensimmäistä albumiaan, *Cycle of Life* ja *Envoy of Death*, vuonna 1980, mutta etiäisiä metallista oli ilmaantunut Suomenkin musiikkikentälle jo haki 70-luvun.

Musiikkityylit kehittyvät usein samanaikaisesti eri puolilla, niin globaalisti kuin paikallisesti. Toisistaan tietämättä muusikot, usein nuoret muusikot, innostuvat viemään musiikkiaan ja soundiaan uusille urille. Tähän vaikuttavat musiikkityylin aiemmat edistysaskeleet ja toisaalta sen mahdollisesti koettu väljähtyminen ja myös teknologinen kehitys. Mikään ei koskaan synny tyhjästä. Siksi on usein vaikea ja oikeastaan jopa turha kisailla siitä, kuka teki jotain uutta ensimmäisenä.

Näin kun raivoo meri musta, sieltä tullaan aivan kahdestaan / taivaankannen tulitusta nautinnolla me vain katsotaan, laulaa turkulaisen Yellow’n solisti Hannu Takala yhtyeen ainoaksi jääneen albumin *Keltakuume* avausraidalla ”Palaa”. Varhaisen Judas Priestin kuuloisesti pauhaava kappale on kenties kuitenkin ensimmäinen heavy metaliksi luonnehdittava suomalainen kappale. Suomen kielellä 1975 julkaistuna se on vielä kaksin verroin historiallisempi – ensimmäinen suomenkielinen metallibiisi. ”Palaa” ei kuitenkaan anna kattavaa kuvaa koko *Keltakuumeesta*, jolle mahtuu niin ajan hengen mukaista jytärockia kuin hipimpiä sävyjä – sekä suomeksi että englanniksi esitettynä.

Turkua ei tunneta isoimpien metalliyhtyeiden kotipitäjänä, mutta kaupungista on tullut merkittäviä edelläkävijöitä myös suomalaisen metallin esihistoriassa. Yellow’n ohella maininnan ansaitsee Dead End 5, joka julkaisi kaksi levyä vuosina 1976 ja 1977. Se oli 70-lukulaisesti luukuttava rockbändi, joka coveroi muun muassa Blue Öyster Cultia, Kissiä ja Ramonesia. Bändin laulajan Annika Salmisen, nykyään Andersson, laulussa oli kuitenkin poikkeuksellista voimaa muihin aikalaisiinsa nähden ja bändin omissa kappaleissa enteilyä heavymmistä riffeistä.

Turkulaisia aiemmin asialla olivat jo 1970 ainoat levynsä julkaisseet helsinkiläinen Apollo ja lahtelainen Charlies. Apollon Led Zeppelinistä

ja Steppenwolfista ammentaneet kitarariffit tekivät siitä aikansa suomalaisista progressiivisen rockin yhtyeistä raskaimman. Charlesin jytkä-blues taas kajahti äänekkäästi ja rankasti.

70-luvun taittuessa 80-lukuun yhä useampi orkesteri louhi eri puolilla Suomea omanlaisiaan heavyn ja hard rockin kohtaamisia. Näistä levykantaan ensivät 1982 kuusamolainen Zero Nine, turkulainen Ironcross, oululainen Riff Raff, nakkilalainen OZ ja kauhavalainen Hard Rock Sallinen, jonka *Heavy Metal Symphony* -levyn nimi saattaa hämätä nykypäivän sinfonisen metallin ystävää, levy kun on varsin hard rock -vetoista.

Vasta 1985 debyyttinsä julkaisi jo yhdeksän vuotta aiemmin Kouvolassa perustettu Peer Günt, jonka merkitys esikuvana monille suomalaisille metallimuusikoille on ohittamaton. Laulaja-kitaristi Timo Nikin, rumpali Teijo ”Twist Twist” Erkinharjun ja basisti Teijo ”Tsöötz” Kettulan muodostama Peer Güntin klassinen kokoonpano päihitti Rockin SM-kilpailuissa 1984 suomirockyhtyeet Kolmannen Naisen ja Keban, ja 80-luvun edetessä bändi nousi jopa kaksi kertaa listaykköseksi. ”I Don’t Wanna Be a Rock’n’Roll Starin”, ”Backseatin” ja ”Bad Boys Are Heren” kaltaisten biisien äänekkästä ja konstailematonta rockia ei voi ehkä sinänsä metalliksi kutsua, mutta ”Midnight Trainin” ja ”Fat Girlsin” tuplabasarien kiidättämässä vauhdissa kuuluu brittiläisen Motörheadin vaikutus. Peer Güntiä ja sen keskeistä vaikuttajaa, laulaja-basisti Ian ”Lemmy” Kilmisterin vastalauseista huolimatta heavy metaliksikin luokiteltua Motörheadia yhdistääkin se, että molempien rock’n’roll soi kovaotteisena ja siistiytymättömänä, jopa räyhäkkäänä. Toisaalta jos Twist Twist Erkinharju ihailikin Motörhead-rumpali Phil ”Philthy Animal” Tayloria niin kovasti, että omaksui tämän ulkoasun hiustyyliä ja panosvöitä myöten, muistuttivat Nikin ja Kettulan country-paidat myös juurimusiikin merkityksestä Peer Güntille.

”Minä en ainakaan ajatellut koskaan, että meidän pitäisi suuntautua mihinkään genreen. Hard rockiksi meidät 80-luvulla luokiteltiin, mitä se nyt sitten merkitsikään. Ehkä metallin puolelta otettiin lähinnä

asenne. Ja kävimmehän me katsomassa kaikki Motörheadin, Iron Maidenin sun muitten keikat Helsingissä. Noiden keikkojen jälkeisissä täpinöissä syntyneistä biiseistä kyllä huomaa, mistä on innostuttu. Me tykkättiin soittaa nopeita ja raskaita biisejä, vaikka nopeus ei meidän kohdalla tarkoittanut kitaratiluttamista. Olen yllättynyt joka kerta, kun joku muusikko on tullut kertomaan, miten paljon meidän musa on heihin vaikuttanut”, Timo Nikki kertoo.

Toinen tämän kirjan haastatteluissa usein mainittu tiennäyttjä on Kuusamossa vuonna 1978 perustettu Zero Nine, jonka tunnetuimpia biisejä ovat muun muassa 80-luvun puolivälin ”Never Stop Runnin” ja ”Banging on Drums”. Genrerajoja vedettäessä Zero Ninea luonnehditaan usein Peer Güntin tapaan hard rockiksi, mutta sen yhteydessä ei ole iso rikos käyttää myöskään metalli-termiä. Jo Kassu Halosen tuottama debyytti *Visions, Scenes and Dreams* herätti kiinnostusta ilmes-tyessään 1982.

”Ekan levyn aikaan meistä kirjoitettiin ensimmäisenä suomalaisena heavybändinä, jonka musiikki on uskottavaa. Mutta ei musiikin kategorisoinnilla ollut meille alussa merkitystä. Kunhan teimme sellaisia biisejä kuin halusimme, Blue Öyster Cultin, Rainbow’n, Deep Purplen ja Whitesnaken innoittamina. Määrittelemisen korostui pitkässä juoksussa. Neljännen levymme *White Linesin* aikoihin otimme metallibändin leimaa, ja kuudes levymme *Voodoo You* on jälkikäteen kuunneltuna raskain levymme. Sehän ajoittuu aikaan, jolloin Suomeen tulivat speed ja thrash metal. En sanoisi, että haimme tietoisesti uudelle kulttuurille vastinetta, mutta ehkä ajankuva ja tunnelma saivat meidätkin tekemään vähän stydimpää musiikkia. Mutta eiköhän rock tai hard rock ole aina ollut meille osuvampi määritelmä kuin heavy metal”, sanoo Zero Ninen kitaristi Timo ”Iso T” Käsmä.

Kuusamolaiset saivat maistiaisen kansainvälisestä musiikkimaailmasta varhaisessa vaiheessa, kun Zero Nine matkasi vain puoli vuotta debyyttinsä ilmestymisen jälkeen Lontooseen äänittämään toista albumiaan, niin ikään 1982 ilmestynyttä *Blank Verseä*. Levyn tuottajana

toimi Deep Purplesta tunnettu laulajalegenda Ian Gillan, jonka studiossa albumi nauhoitettiin. Käsmä kokee jälkikäteen, että Zero Nine oli vielä liian alkutaipaleella kohdatessaan Gillanin.

”Ehkä tarina olisi toinen, jos olisimme tehneet *White Linesin* Gillanin kanssa. Sen ja seuraajansa *Intriguen* tuottanut T.T. Oksala jäsenteli soittoamme sekä ajatteluamme säveltämisestä ja sovittamisesta. Hänen kädenjälkensä kuuluu meissä edelleen. Mutta olihan *Blank Verse*-reissu helvetin hieno kokemus. Ruokkii kummasti itseluottamusta, kun soittaa kitaraa Ian Gillanin edessä ja hän kehuu tyytyväisenä. Vaikka britithän ovat kohteliaita”, Käsmä nauraa.

Kotimaataan ahkerasti kiertänyt Zero Nine vieraili muutaman kerran ulkomaillakin. Mittavimpiin puitteisiin kuusamolaiset tutustuivat soittaessaan Ruotsissa kesällä 1986 Monsters of Rock -tapahtumassa, jonka pääesiintyjä olivat Black Sabbathin jälkeen menestyksekkään soolouran luonut solisti Ozzy Osbourne, seuraavana vuonna listat *Hysteria*-levyllään räjäyttänyt hard rock -yhtye Def Leppard sekä ”Still Loving You”-balladilla itsensä yhä isommaksi kasvattanut saksalainen Scorpions.

”Olihan meillä vaikka minkä näköistä vääntöä ulkomaille. Soitimme Marquee-klubilla Lontoossa näyttökeikan parillekin levy-yhtiölle, ja lupaavia kommentteja kertyi. Hankala sanoa, mistä jäi kiinni, etteivät hommat Suomen rajojen ulkopuolella edenneet. Ovia raoteltiin kyllä”, Käsmä toteaa.

Erottajan pelastusasema Korkeavuorenkadulla Helsingissä on kaupungin vanhin yhä käytössä oleva pelastusasema. Sen alla sijaitsevassa isossa väestönsuojassa oli 80-luvulla myös kaupungin ”musiikkikellari”, jonka lukuisista treenikämpistä yhdessä harjoitteli Sarcofagus.

”Se oli mukava muusikoiden kommuuni. Mutta äkkiä oppi, ettei kukaan kokenut sen kummempaa yhteenkuuluvuutta. Voitiin jammailla

keskenämme, mutta kaikki olivat silti vahvasti omissa leireissään, näkivät että oma musiikki on ainoa oikea juttu”, Kimmo Kuusniemi muistelee.

Deep Purplesta, Alice Cooperista ja progressiivisesta rockista intoutuneen Kuusniemen musiikillinen visio peilautuu aikansa rasakaaseen musiikkiin, vaikka hän ei myönnä vaikutteita tietoisesti hakeneensa. Sarcofaguksen levykaksikon *Cycle of Life* ja *Envoy of Death* soinnissa kuuluu new wave of British heavy metal -termin alle niputettujen tuoreiden brittibändien, kuten Iron Maidenin, Saxonin ja Diamond Headin, iskeyyys. Kappaleilla on tilaa polveilla, vaikka *Cycle of Life*ta löytyy myös suorempaa rockia. Kuusniemen mukaan debyytin rockimmat elementit tulivat paljolti solisti Hannu Leideniltä, joka myöhemmin tunnettiin hard rock -yhtye Havana Blackin laulajana ja ahkerana levytuottajana. Sarcofaguksen levyt julkaisi JP-Musiikki, jonka tunnetuimpiin artisteihin kuuluivat kansantaiteilija ja kuplettilaulaja Jaakko Teppo ja 60-luvun teinitähti Robin eli Esa Simonen. JP-Musiikki julkaisi myös runsaasti suomalaisten perheiden pitkiä automatkoja viihdyttäneitä huoltoasemakasetteja.

Kuusniemen äiti työskenteli markkinointialalla, ja Kuusniemi kokee oppineensa jo varhain, miten paketoita Sarcofaguksen olemus mielenkiintoa herättävään muotoon. Heavy metal kajasti vahvana yhtyeen ulkoisessa olemuksessa. Jos varhaisissa, hautausmaalla kuvatuissa promokuvissa päälle on valittu vielä hillitymmän nahka- ja farkkurotsia, sonnustautui yhtye pian tämän jälkeen Judas Priest -henkisesti kokonahkaan, toisinaan myös kasvomaalauksiin.

Kuusniemi nauraa tämän tuoneen Sarcofagukselle valtavasti näkyvyyttä siihen nähden, ettei monikaan ollut kiinnostunut yhtyeen musiikista. Ilmiönä metalli kyllä nousi mediassa esiin. Sarcofagus sai huomiota aikakauslehtiä, radiota ja televisiota myöten. Vuonna 1981 yhtye esitti Ylen Iltatähti-musiikkiohjelmassa *Envoy of Deathin* kappaleet ”The Deadly Game” ja ”Insane Rebels”. Televisiotaltioinnissa Kuusniemi käytti ensimmäistä kertaa keskeiseksi osaksi Sarcofagus-mytologiaa

noussutta liekinheitinkitaraansa, jonka lapa iski lieskoja Kuusniemen soittaessa.

”Yleensä tuollaiset taltioinnit tehtiin nopeasti alta pois, mutta Ylen tekninen henkilökunta innostui yllättäen meistä ja halusi toteuttaa jutun huolella. Liekinheitinkitara pääsi ohi paloturvallisuusmääräysten, kun he näkivät, miten upean näköinen vehje se on. He näkivät jopa niin paljon vaivaa, että rakensivat meille taltioinnin alkuun pyramidikulissin.”

2000-luvun alussa Kuusniemeä haastateltiin metallimusiikkia käsittelevään väitöskirjaan. Kirjoittajan väittämä oli, että media oli 80-luvun alussa metallia vastaan.

Yhden läpileikkauksen suomalaismedian suhtautumisesta metalliin saa esimerkiksi Mikael Huhtamäen kansainvälistä metallikeikkahistoriaa 80-luvun Suomessa kartoittavasta *Scream for Me Finland!* -teoksesta: keikkojen aikalaisarvioissa korostuu metallimusiikin vähättely, tietämättömyydestä johtuva penseä suhtautuminen genren konventioihin ja lähes täydellinen uskonpuute siihen, että metalli voisi olla merkityksellistä ja uskottavaa musiikkia.

”Media oli mun kaveri, yleisö ei”, sanoo kuitenkin Kimmo Kuusniemi. ”Tätä on vaikea hahmottaa tänään, kun suomalaiset bändit ovat arvostettuja ympäri maailmaa, mutta isoin ongelma tuolloin oli yleisön uskonpuute suomalaisiin bändeihin. Jengi ei uskonut, että Suomesta voi tulla tasokkaita heavy rock -bändejä, vaikka kuulivat, että bändit vetävät ihan hyvin. Samaan aikaan media näki mielenkiintoisena, että tällainen pojankloppi selittää innoissaan metallista. Ja saihan meistä hyviä valokuvia.”

Kuusniemi kokee median suorastaan mahdollistaneen Sarcofaguksen olemassaolon. Hän epäilee, että ilman median suomaa huomiota *Cycle of Life* olisi saattanut jäädä yhtyeen ensimmäiseksi ja viimeiseksi levyksi. Kuusniemi käytti mediaa hyväkseen vaihtelevin tavoin. Ylen televisiohaastattelussa 1981 hän totesi metallin väkivaltaisuudesta kysyville toimittajalle, että musiikki purki suomalaiskansallisia sisäisiä

aggressioita paljon tehokkaammin kuin viinan juominen ja rähiseminen. Yksi ikimuistoisimmista Sarcophagus-artikkeleista taas julkaistiin silloisen tasavallan presidentin Urho Kekkosen mukaan nimetyssä Urkki-miestenlehdessä.

”Me keksittiin kertoa, että saatana on kanssamme kimpassa ja manipuloi bändiä. Se oli aika iso juttu ja täynnä uskomatonta huuhaata. Me tarinoitiin kaikenlaista ja sitten naurettiin, kun kaikki kertomamme päätyi lehteen. Se juttu herätti yleisön kiinnostuksen. Mihin tahansa menimme keikalle, tyypit tulivat kyselemään, että tekös olette niitä, jotka syövät rottia. Ei heitä musiikki edelleenkään kiinnostanut. Tulivat vain katsomaan, että mitäs pellejä nämä ovat. Silloin kuitenkin opin, että jos bändillä on imago, piti kaikkialla näyttää imagon mukaiselta.”

Metallia tutkinut Sibelius-Akatemian taidejohtamisen ja yrittäjyyden professori Toni-Matti Karjalainen liittää metallille naureskelun 80-luvulla velloneeseen ajatukseen suomalaisen metallin arvosta.

”Kukaan ei uskonut siihen, että ensinnäkään Suomessa voi tehdä kaupallisesti menestyvää metallia saati että kukaan kiinnostuisi siitä. Ajateltiin, että kaikki kuuntelee kuitenkin niitä ulkomaalaisia. Se oli ihan yleinen fiilis silloin.”

Hän sanoo, että vertailu kotimaisten ja ulkomaisten artistien välillä ja siitä syntynyt uskonpuute omiin oli käsinkosketeltavaa. Se ulottui jopa artistien omaan ajatteluun.

”Jokainen voi tietysti pyöritellä tähtikuvia omissa silmissään ja unelmissaan, mutta kaikki olivat lähtökohtaisesti vähän sitä mieltä, että eihän Suomessa oikeasti ole mitään mahdollisuuksia tehdä tästä näkyvämpää. Että ei täällä jengi kuitenkaan kuuntele tai osaa arvostaa suomalaista metallia”, Karjalainen kuvailee.

Kuusniemi ei halua ylikorostaa edelläkävijäasemaansa. Hän painottaa, että on hienoa, jos joku kokee hänen olleen luomassa ja edesauttamassa suomalaisen metallin ensiaskeleita, mutta toteaa, että olisi itseään täynnä, jos väittäisi itse niin. Pioneeriasemaa hämärsi sekin, etteivät varhaiset yhtyeet olleet käytännössä missään tekemisissä keskenään. Zero

Ninen Kuusniemi on kohdannut vasta 2000-luvulla. Tai otti hän heistä promokuvia jo 80-luvulla mutta ei maininnut sanallakaan omia musiikkillisia edesottamuksiaan. Valokuvauksen ohella Kuusniemeä työllistivät 80-luvun edetessä hänen oman yrityksensä kautta myös videopuolen työt, niin mainokset, yritysvideot kuin televisiotuotannot. Myöhemmin hän on työskennellyt myös musiikkivideoiden ja elokuvien parissa.

Liioiteltua Kuusniemen kutsuminen pioneeriksi ei kuitenkaan ole. Sarcofaguksen musiikin lisäksi hän raivasi tietä esimerkiksi perustamalla bändin alkuaikoina Finnish Heavy Metal Associationin, yhdistyksen joka kokosi samanmielisiä metallin ystäviä yhteen. Yksi yhdistyksen jäsenistä oli nuori muusikonalku Timo Rautiainen, joka kantoi ylpäänä lompakossaan jäsenmaksusta kuitiksi jäänyttä posti-siirtolomaketta. Hän oli naputellut lomakkeeseen kirjoituskoneella vielä yhdistyksen nimenkin.

”Eihän se yhdistys valtavia tehnyt, jäseniä oli ehkä 50”, Kuusniemi sanoo, ”mutta oli se jonkinlainen keino pitää yhteyttä samalla aaltopituudella oleviin ihmisiin, tietynlaisiin hengenheimolaisiin. Vaikka heitä kiinnostivatkin amerikkalaiset ja englantilaiset bändit, ei Sarcofagus. Mutta kaikki tuo metallin eteen tehty työ oli välillisesti työtä myös Sarcofaguksen eteen.”

Kuolemanjälkeisen tuomioistuimen eteen joutuvien sielujen tarinoista koostuva kakkoslevy *Envoy of Death* ammensi egyptiläisestä mytologiasta. Tematiikan valinnassakin Kuusniemen voi nähdä olleen varsin varhain liikkeellä. 80-luvun edetessä samaista mytologiaa sivusivat jo monet legendaariset heavy metal -yhtyeet, esimerkiksi tanskalainen Mercyful Fate, yhdysvaltalainen Dio ja Powerslave-levynkanteensa teeman visualisoinut Iron Maiden. Myöhemmin aihe vakiintui myös esimerkiksi death metalin kuvastoon erityisesti yhdysvaltalaisen Morbid Angelin ja Nilen viitoittaessa tietä.

Kuusniemen ehkä merkittävin pioneeriteko suomalaiselle metallille oli kuitenkin Kimmo Kuusniemi Band -nimellä 1982 julkaistu albumi *Moottorilinnut*. Kuusniemi on myöhemmin myöntänyt

Sarcófagus-nimestä luopumisen olleen virhe. Mutta uudella nimellä julkaistua levyä ei voi virheeksi väittää: *Moottorilinnut* on historian ensimmäinen kokonainen suomenkielinen metallialbumi.

”En ole suomen kielen iso fani, mutta kun kaikki puhuivat, että miksei metallia voi laulaa suomeksi, niin ajattelin, että okei, lauletaan sitten. Jokaisen levymme julkaisu oli helvetinmoinen tappelu, mulla kun ei ollut oikeaa levy-yhtiötä, manageria tai mitään. Tein töitä JP-Musiikissa, että pystyin toteuttamaan Sarcófagusta. Ja vaikka levyjä myytiin tuhansia eli nykyajan näkökulmasta hyvin, ei noihin aikoihin tuolla myynnillä hittiä saanut. Suomen kieli oli yksi keino paketoida levy kiinnostavaksi”, sanoo Kuusniemi.

”Äänitin ja tuotin *Moottorilinnut* itse. Eli käytännössä opettelini levyä tehdessä käyttämään studiota. Äänitykset tapahtuivat iltaisin ja öisin. Kateellisena katsoin Finnvoxilla vieraillessani, kun bändit istuivat ja joivat kahvia äänittäjän kanssa ja heillä oli selvästi kivaa. Mä olin päivät töissä, yöt Base-studiolla äänittämässä yksin. Jälkikäteen olen ollut tyytyväinen, itse tekemällä opin enemmän asioita. Jos mulla olisi ollut koneisto takanani, se olisi varmaankin viilannut linssiin, kuten koneistoilla on tapana.”

Moottorilinnuilla Kuusniemi kokee olleensa eniten aikaansa edellä. Vaikka thrash metalista levyllä ei ole kyse, ovat tempot ja intensiteetit kiristyneet edeltäjistä. Levystä muodostui kuitenkin Kimmo Kuusniemen alkuperäisen heavy metal -taipaleen joutsenlaulu. *Moottorilinnuista* oli tarkoitus julkaista myös englanninkielinen versio, mutta Kuusniemi uupui tehtyään niin pitkään kaiken itse ja luopui leikistä. Esteitä ja hidasteita yhtenään tarjonnut musiikillinen taival sai jäädä pitkäksi aikaa. Mutta ehti Kuusniemi olla edelläkävijä myös videoajattelussaan ennen jäähyväisiään metallille. Tärkeä askel hänen työuralleen liikkuvan kuvan parissa oli *Moottorilinnuista* kuvattu koko levyn mittainen musiikkivideo camp-henkisine väliseikkailuineen.

”Sarcófagusta ajatellaan helposti vitsinä, ja iso osa asioista olikin vitsejä, vaikka vakavissaan tehtyjä. *Moottorilinnut*-videon tekeminenkin

oli hullun hauskaa! Sen takia se kai yhä toimiikin. Se ei ole niin kuolemanvakavaa kuin iso osa 80-luvun metallista. Läsä on tietynlainen luova hulluus. Videoefektejä ei juurikaan ollut vielä olemassa, joten jouduimme keksimään niitä itse.”

Kuusniemi haaveili *Moottorilintujen* julkaisusta vuokravideon, mutta videovuokraamotoiminta otti Suomessa vuonna 1982 vasta ensiaskeleitaan.

”Myönnän, että olin tuolloin jo kyllästynyt koko touhuun. En pitkään aikaan edes ajatellut Sarcofagusta saati sitä videota.”

Kun Metalliliitto-radio-ohjelmastaan tunnettu toimittaja Klaus Flaming kyseli nauhojen perään 2000-luvun alussa, Kuusniemi lähti selvittämään asiaa.

”Hannu Ström, joka teki myös Hanoi Rocks’n varhaiset musiikkivideot, oli kadottanut nauhat jossain vaiheessa. Sitten selvisi, että ex-vaimollani oli yksi kopio tallessa. Hirveän neuvottelun tuloksena sain sen digitoitavaksi. Hän pelkäsi, etten antaisi sitä takaisin”, Kuusniemi kertoo.

Poikkeuksellisen *Moottorilinnut*-levystä tekee myös se, että kappaleet esittää studiokokoonpano, ei varsinainen yhtye. Bassoa soittaa Sarcofagus-veteraani Juha Kiminki, koskettimia molemmilla aiemmilla levyilläkin vierailut Esa Kotilainen, joka tunnettiin paremmin proge- ja syntetisaattorimusiikkiihteyksistä, ja rumpuja pitkän linjan studio-muusikko ja rumpuopettaja Upi Sorvali – jonka poika Henri Sorvali perustaisi puolitoista vuosikymmentä myöhemmin folk metalia ja black metalia yhdistelevän Moonsorrow-yhtyeen. Laulajia levyllä on peräti kolme. Muun muassa nimikappaleen yössä kiitävistä moottorilinnuista kajauttaa Jukka Ritari. Hän on se vähiten puhuttu levyn solisteista. Erityisen urauurtavan *Moottorilinnuista* tekee se, että se on ensimmäinen täysverinen suomalainen metallilevy, jolla kuullaan naissolistia. Tuo solisti on käännöshiteistään ”Kirjoita postikorttiin” ja ”Krokotiilirock” sekä myöhemmästä Syksyn sävel -kisajasta ”Pidä kii” tunnettu Marija ”Musk” Babitzin, joka oli laulanut Suomessa ensimmäisenä naisena rockia raa’alla äänellä jo 70-luvun alussa.

”Mut on kasvatettu hyvin tasavertaiseksi”, sanoo Kuusniemi. ”Äitini sisko asui meillä ja oli mulle kuin toinen äiti. En ajatellut, että Muska olisi heavylevyn solistina mitenkään poikkeuksellinen. Jälkikäteen olen vasta tajunnut, että eihän naisia ollut metallilaulajina paljonkaan. Kun heitä alkoi ilmestyä enemmän, ajattelin, että näin olisi pitänyt tapahtua jo paljon aiemmin. Ja onhan Muskalla hieno soundi. Ihmiset tykkäävät hänen mukanaolostaan levyllä hirveästi.”

Muskalle *Moottorilinnut* jäi ainoaksi kokemukseksi metallin saralla. Toisin kävi levyn kolmannelle solistille, Muskan veljelle Kirill Babitzinille.

RASKAAN MUSIIKIN LUVATTU MAA

KUN KIRKA LAULOI TUHANNEN MEGAWATIN
TOTUUDESTA 1982, SUOMI EI OLLUT VIELÄ
KUMMOINEN METALLIMAA. VUOSIKYMMENEN
LOPPUUN MENNESSÄ TOINEN TOISTAAN
RASKAAMPIA YHTYEITÄ KUHISI JOKA KOLKASSA.
RASKAS SUOMI KERTOO, MITEN ÄÄRIMMÄI-
SYYKSIÄ TAVOITTELEVA ALAKULTTUURI SIKISI
KELLAREISSA JA NOUSI VALTAVIRTAAN –
JA MITÄ SITTEN TAPAHTUI.

ISBN 978-952-362-017-9 | 78.89112
KANSI: TERO AHONEN
WWW.JOHNNYKNIGA.FI